

Az atomhalál árnyékában Hirosimától Vietnámig

TDK-dolgozat

Jelige: CWE 532

Lezárva: 2015. január 07.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	3
2. A kezdetek: a bipoláris világtrend kialakulása.....	5
3. A berlini blokádn.....	7
4. A koreai háború.....	10
4.1. Harci eszközök és fegyverrendszerek a koreai háborúban.....	13
5. A fegyverkezési verseny elindul.....	16
6. Harcok a Földközi-tenger medencéjében, az arab-izraeli konfliktus és mozgatói a hátérben.....	18
6.1. A szuezi válság.....	19
6.2. A hatnapos háború.....	21
6.3. A Jóm kippúri háború.....	23
7. A kubai rakétaválság.....	27
8. A vietnami háború.....	30
8.1. ROLLING THUNDER hadművelet.....	31
8.2. CEDAR FALLS hadművelet.....	32
8.3. A Tet offenzíva.....	32
8.4. A húsvéti offenzíva.....	33
9. Összegzés.....	35
10. Felhasznált irodalom.....	36

1. Bevezetés

„1945. augusztus 6-án ledobták Hirosimára az atombombát.”¹ Ez Japánt megadásra kényszerítette és ezzel a második világháború vége kézzelfogható közelségbe került. Am egyben újabb veszélyforrás jelent meg a világban, az eddig leghatékonyabb tömegpusztító fegyver képében.

A második világháború globális háborúnak tekinthető, hiszen a világ számos pontján megütköztek a hadviselő felek, és a technológiai korlátok, amelyek az eddigi háborúkban akadályozó tényezőként voltak jelen, szinte eltűntek. A hátszágok és a civil lakosság ugyanúgy megszenvedte a háborút, mint a katonák a frontvonalban, a terrorbombázás hatékonysága megkérdőjelezhetetlen volt. A csapatokat gyorsan el lehetett juttatni a rendeltetési helyükre, nemcsak szárazföldi és vízi úton, hanem immár nagy létszámú deszant műveletekre is képesek voltak a hadviselő felek. Jelentős fejlesztések történtek a híradás technológia és a radar technológia területén is, nagyobb teljesítménnyel és egyre kisebb mérettel kezdtek rendelkezni a rádió, és hírközlő egységek. A radar technológiában immár meg tudták különböztetni a saját egységeket az ellenségesektől, a vizuális azonosítás jelentősége csökkent.

Az atombomba felrobbantása, és bevetése felborította a világ kialakulóban lévő rendjét, az első két atomcsapás úttörő jellege eddig példa nélküli volt az emberiség történetében, mert eddig sem a tűzérési, sem a hagyományos légi fegyverek arzenáljában nem volt olyan fegyver, amiből egyetlen eszköz, elég lett volna egy egész város elpusztításához.

Az Amerikai Egyesült Államok szuperhatalommá vált, és az első olyan csapásmérő rendszert tudhatta magáénak, amivel képessé vált a nukleáris holokausz megvalósítására. Az atombomba ledobását viszont a második világháborúban sokat szenvedett szövetségese, a Szovjetunió fenyegetésként értelmezte, és mivel ezt a hadititkot az amerikaiak nem adták át még szövetségeseinek sem, saját atomprogramba és kutatásba kezdett.

1945. szeptember 2-án, a Missouri amerikai csatahajó (USS Missouri) fedélzetén aláírták a kapitulációs okmányt, ezzel a második világháború befejeződött, 6 év után, majdnem napra pontosan.²

¹ Churchill, Winston S.: Nagy csaták. Budapest: Magyar könyvklub, 1999. 160.o.

² Grant, R.G.: Csaták: A fegyveres küzdelem 5000 éves története. Budapest: M-érték kiadó, 2006.

A béke aláírása óta azonban egyetlen nap sem telt el a Földön, hogy valahol ne lett volna háború, a helyiérdekű konfliktusok, és a nagyhatalmak ütköző zónáiban, és érdekerületein.

A globális háború kitörésének veszélye egészen a Szovjetunió felbomlásáig fenn állt, a világ bipolárisává vált, és szövetségi rendszerek jöttek létre, a két superhatalom körül. A NATO az Amerikai Egyesült Államok és szövetségeseit tömörítette, a Varsói Szövetség pedig a Szovjetunió és az általa támogatott vagy megszállt országok szövetsége volt. A két oldal között elméletileg soha nem zajlott le összecsapás, viszont az ellenséges viszony és háború veszélye minden pillanatban fenn állt, így nyerte el nevét az időszak, a hidegháború, amit számos „forró pont” szegélyezett, egyfajta erőpróba gyakorló terepként a nagyhatalmaknak.

2. A kezdetek: a bipoláris világrend kialakulása

A második világháború vége után, az Európát felszabadító, majd megszálló nagyhatalmak közötti ellentétek egyre nyilvánvalóbbá váltak, így egy globális háború után, ugyanúgy fennállt a veszély egy konfliktus kirobbanására. A nyugati szövetségesek paranoiás féltelme nem volt alaptalan, a Szovjetunió, mint az egyik legnagyobb győztes igényt tartott a megszállás jogára, így Európa felosztásra került. Németország területe került a legnagyobb ellenőrzés alá, és itt alakult ki egy lehetséges frontvonal, ami meg is szilárdult, és egészen Németország 1989-es újra egyesítéséig fenn állt. A Szovjetunió, az általa felszabadított Kelet-Európai országokat megszállás alá vonta, a „szabadság és demokrácia védelmének szellemében”, így Magyarország, Lengyelország, Csehszlovákia, és Németország általa megszállt területe. Ezeken a területeken, a Vörös hadsereg hathatós támogatásával szovjetbarát kormányok alakultak, amik később elvesztették több pártrendszerű jelegüket, és teljesen kiszolgálták a Szovjetunió érdekeit.

Winston Churchill, 1946-ban, az amerikai Fulton egyetemen beszédet tartott, ahol elhangzott az a mondat, ami később a bipoláris világ egyik jelképévé vált, miszerint a baltikumi Stettintől az adriai Triesztig vasfüggöny hullott Európára, amely kettéosztotta a kontinenst.³ Ez a kijelentés akkor még nem volt teljesen helytálló, ellenben a hidegháború „kijegesedésének” idejére jelentése értemet nyert. Európa két oldalát, egy határövezet választotta el egymástól, ahol állandó katonai járőrtevékenység zajlott, erőd rendszereket, aknamezőket, szögesdrót akadályokat telepítettek a védelem céljából. Jelentős haderő állomásozott ezektől a határszakaszoktól pár kilométer távolságra, készen a védekezésre, vagy akár a támadásra. A vélt fenyegetés elhárítására a két szuperhatalom katonai szerveződésbe, szövetségbe tömörült. 1949. április 4-én megalakult a NATO, az Észak Atlanti Szerződés Szervezete, ami 28 észak-amerikai és európai ország szövetsége volt. A Szovjetunió 1955. május 14-én alapította meg a Varsói Szerződést, ez a katonai tömb a Szovjetunió által felszabadított majd megszállt országok szövetsége volt, viszont a NATO-val ellentétben a Szovjetunió birtokolt minden döntési jogot a szövetségen belül.⁴

³ Tarján Tamás: 1946. március 5. Churchill fultoni beszéde.

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1946_marcius_5_churchill_fultoni_beszede/

⁴ Tóth László: Hirosimától a genfi tárgyalásokig. Néhány mozzanat a nukleáris stratégiák történetéből.

http://adattar.vmmi.org/cikkek/2468/letunk_1982.01_15_toth_laszlo.pdf

A hidegháború ideje alatt a két nagyhatalom sosem ütközött meg közvetlenül, de a világ konfliktusaiban - ahol érdekszférája ütközésben volt - szerepet vállalt, és támogatta azt a felet, amely az érdekeit képviselte. Az 1945. szeptember 2-án aláírt dokumentum az egész világban volt hivatott biztosítani a békét, mégis, a béke aláírása óta egyetlen nap sem telt el úgy, hogy emberéletet ne oltattak volna ki. Európában a megszállt, és felosztott Németország területe állandó összeütközések színtere volt, a sorozatos légtér megsértések és kémkedés miatt. Így a hidegháború első jelentős konfliktusa itt zajlott le.

3. A berlini blokád

„Nézze, én kész vagyok megpróbálni a légihidat. Nem tudom garantálni, hogy működni fog, és biztos vagyok benne, hogy még a legjobb esetben is fázni fognak az emberek és éhesek lesznek. És ha a berliniek nem tartanak ki, elbukik az egész.” (Lucius D. Clay amerikai tábornok)⁵

A jaltai konferencia (1945. február 4-11.) idején elfogadott döntések alapján, a náci Németország feltétel nélküli megadása után, a Szövetségesek az ország területét négy megszállási övezetre osztották fel. Berlin esetében ugyanígy jártak el a szövetségesek, mint az ország fővárosával, bár mélyen a szovjet megszállási zónán belül helyezkedett el. A megszállt ország ügyeit, a Külügyminiszterek Tanácsa tartotta kézben, Berlin irányítása a Kommandatúra kezébe került. Az együttműködés a kezdetekben sikeresen működött, viszont a hidegháborús helyzet fokozódásával a helyzet folyamatosan romlott, kiéleződtek az ellentétek.

Sztálin arra törekedett, hogy egész Németország területét szovjet befolyás alá vonja, majd az ő vezetése alatt egyesüljön újra az ország két része. Beteges gyanakvással figyelte a Szövetségesek minden lépését, politikai kommunikációjában nyíltan szembe helyezkedett az amerikai, brit, és francia érdekekkel. A Szövetségesek befolyása ebben az időszakban meggyengült, a valódi tétért, hogy az ország kinek az irányítása alatt egyesül újra, egyre alulmaradtak, egy látszólag leküzdhetetlen recesszió vette kezdetét. Ezt megakadályozandó, 1947 szeptemberében az USA és az Egyesült Királyság létre hozta a „Bizóniát”, ezzel nyilvánvalóvá vált, hogy a britek többé nem képesek nagyhatalmi versenyben helyt állni. Franciaország ugyanebben a helyzet lévén csatlakozott, így „Trizónia” lett az eredeti felállásból.

A szovjet vezetés minden eszközzel igyekezett szabotálni a nyugati szövetségesek munkáját, így a gazdasági helyzet stabilizálását is nehezítette. Az új német márka bevezetése után, ami a szovjet vezetés beleegyezése nélkül ment végbe, Sztálin elrendelte minden Nyugat-Berlinbe tartó konvoj fokozott ellenőrzését. A Szövetségesek ezt a nemzetközi jogok megsértéseként értelmezték, mereven elzárkóztak a javaslattól. A szovjet vezetés erre reagálva, blokád alá vette Nyugat-Berlint, elzárva az összes szárazföldi, és vízi utat, ezzel a város felét az éhhalálra és pusztulásra ítélve.

⁵ Tarján M. Tamás: 1948. június 26. Légihid létesül Nyugat-Berlin felett.
http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1948_junius_26_legihid_letesul_nyugat_berlin_felett/

Az amerikai katonai vezetés a fegyveres ellencsapás mellett foglalt állást, Lucius D. Clay tábornok vezetésével, ez viszont a háború azonnali kirobbanását jelentette volna. Harry S. Truman elnök bizonyoságot tett hidegvéréről, és lebeszélte a tervről a katonai vezetést, és javaslatot tett Berlin léghídon történő ellátására, a megmaradt 4 szövetséges ellenőrzés alatt álló légi folyósón keresztül. A szovjet műszaki csapatok ez idő alatt teljesen megszüntették a város áram ellátását, és a hőerőműveknek nem szállítottak több szenet.

Az amerikai csapatok, francia csapatokkal vállvetve, a Tempelhof repülőtérre 1948. július 26-án szállították az első transzportot, amit elkövetkező napokban tovább növeltek, így Nyugat-Berlin helyzetét stabilizálva. A brit csapatok létre hozták a gatowi léghidat, így a transzportok számát a sokszorosára növelték. A francia csapatok felépítették a Tegel-tó melletti ideiglenes repülőteret, ezzel a léghíd Nyugat Berlin teljes ellátását lehetővé tette. A repülőgépek élelmiszert, gyógyszert, vizet, és fűtőanyagot szállítottak, ezzel képesek voltak megoldani 1948-49 tele után is Berlin ellátását, mivel a léghidak minden várakozást felülmúlóan sikeresnek bizonyultak, átlagosan napi 2500-3000 tonna ellátmányt szállítva. A léghidak üzemeltetése számos azonban számos szövetséges katona és pilóta életét követelte, a rendkívül gyakori felszállások és leszállások miatt nem egy repülőgép rohant egymásba, roncsokkal borítva be a pályát. A szövetséges veszteségekben szerepet játszott a szovjet vezetés is, akik a szövetséges rádió forgalmat elektronikusan zavarták, és harci repülőgépekkel hátráltatták a konvojok beérkezést, számos emberéletet kioltva ezzel. 31 amerikai pilóta, és 39 brit pilóta áldozta fel életét Nyugat-Berlin fenn maradásért, a felelősséget a szovjet fél sosem vállalta fel.⁶

1948-49 tele enyhése miatt, a lakosság a szövetségesek mellett foglalt állást, ezt erősítette az új német márka stabilitása. A szovjet fél kénytelen volt revideálni álláspontját, mivel az USA és szövetségesei kis túlzással teljesítették a lehetetlent. A tárgyalásokat 1949 tavaszán kezdték meg, Sztálin menesztette Szokolovszkij marsallt, de ez nem tudott változtatni a kialakuló helyzeten, az amerikaiak pozíciójukat meg erősítették 1949 húsvétján, 24 óra alatt közel 15000 tonna szenet szállítva léghídon Nyugat-Berlinbe.

A megkötött kompromisszum a szövetségesek sikerét ismerte el, 11 hónap alatt feloldták a Vörös Hadsereg blokádját, a szovjet fél pedig elismerte Nyugat-Berlint, és az önálló nyugati német márkát többé nem kezelte fenyegetésként. Viszont a megegyezés elvette az újra egyesítés lehetőségét, ez a status quo biztosította Németország tartós kettészakítottságát.

⁶ Horváth Jenő: Berlin-kérdés. http://www.grotius.hu/doc/pub/OHRCQR/2010_34_horvath_jeno_berlin-k%C3%A9rd%C3%A9s.pdf

A szövetségesek komoly anyagi és emberi áldozatot hoztak a sikerért, 1948. július 26. óta 278000 bevetést teljesítettek akkor, az amerikai légierő pilótái, ezzel 2,3 millió tonna árut jutatva a blokád alá volt városba, 224 millió dollár értékben.

4. A koreai háború

A koreai háború volt az egyik legjelentősebb „forró pont” a hidegháború időszakában, mivel a bipoláris világ mindkét vezető hatalma képviselte magát a háborúban, az USA jelenléte pedig kézzel fogható volt, mivel rengeteg haditechnikai támogatást és haderőt küldött a dél-koreaiak megsegítésére.

A Szovjetunió az észak-koreai kommunista rezsimet nagyszámú harci eszközzel támogatta, és már a harcok tényleges kitörése előtt, rengeteg ex-szovjet eszköz volt megtalálható a félszigeten, a harckocsik, lövegek, kézfegyverek, légi eszközök, vízi eszközök, míg a déliek nem voltak képesek felmutatni, a harcok a kezdeti szakaszában számottevő arzenált egyik fegyvernemből sem.

A félsziget az érdekszférák ütköző pontja volt, mivel a második világháborúban Japán megszállás alatt állt, és felszabadításában mind az USA mind a Szovjetunió jelentős szerepet vállalt, ezen kívül a félsziget közel feküdt a Vlagyivosztoki szovjet flotta és légi bázishoz.

A harcok kitörését 1950. június 25-éhez kötjük, amikor az észak-koreai hadsereg megtámadta és betört Dél-Korea területére, és pár nap leforgása alatt elérte és elfoglalta a dél-koreai fő várost, Szöült. A dél-koreai hadsereg csak csekély ellenállást tudott kifejteni, harceszközök híján, harckocsi állományuk nem volt, és tüzérségi eszközök is csak csekély számban álltak rendelkezésre.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa az ellenségeskedés beszüntetésére szólította fel a feleket, de ez nem történt meg, így 2 nap múlva Truman amerikai elnök felhatalmazta az amerikai erőket a Dél-koreai csapatok megsegítésére. Egyes amerikai légi egységek még aznap felvették a harcérintkezést az észak-koreai csapatokkal. Az elnök a Biztonsági Tanácson sikeresen keresztül tudta vinni határozatát, mivel a Szovjetunió bojkottálta a testületet, így ellenállásba sem ütközött, a brit kormány pedig teljes támogatást ígért.⁷

Az első ENSZ csapatok (túlnyomó részt amerikaiak) július 1-én lettek átdobva Japán területéről Dél-Koreába, de nem tudtak térfoglalást elérni. A kínai polgárháborúban is részt vett észak-koreai veterán csapatok visszavetették őket, így az ENSZ csapatok is visszavonulást fojtattak, egészen július végéig - augusztus elejéig, Puszan városánál alakítva ki stabil védőgyűrűt, innentől kezdve folyamatos utánpótlással, és erősítéssel, az első brit egységek is megérkeztek augusztus elején.

⁷ Grant, R.G.: Csata: A fegyveres küzdelem 5000 éves története. Budapest: M-érték kiadó, 2006.

Az amerikai csapatok megkezdték július elejétől Észak-Korea légi bombázását, érzékeny veszteségeket okozva az kommunista légierőnek és szárazföldi egységeknek. A hosszúra nyúlt utánpótlás vonalakat pedig az amerikai légierő és haditengerészet folyamatos bombázás alatt tartotta, köszönhetően a hatékony felderítésnek, így az ENSZ-csapatoknak megnyílt a lehetősége az offenzívára és más támadó hadműveletekre. A szövetséges csapatok fő vezetője az amerikai Walton Walker tábornok lett, 1950. augusztus elejétől ő irányította puszani védelmet, Douglas MacArthur tábornok pedig az offenzív műveleteket vezette, így szeptember 15-17 között partra szállnak Incshonnál, a puszani védelmi övezettől közel 320 kilométerre északra, ezzel tehermentesítve az ottani csapatokat, és megfelelően előkészítve Szöul elfoglalását. Itt az amerikaiak nagy veszteségeket szenvednek el.

1950 októberére az ENSZ csapatok megtisztították Dél-Korea területét az északi csapatoktól, MacArthur tábornok engedélyt kapott, hogy offenzívát indítson Észak-Korea ellen, egészen a Jalu folyóig, ami az észak-koreai-kínai határ volt. A félsziget nyugati oldalán előre törve az ENSZ csapatok október 12-én elfoglalták Phenjant, innen szinte ellenállás nélkül eljutottak a Jalu folyóig.

Vonzannál az amerikai csapatok a félsziget keleti oldalán partraszállást hajtottak végre, viszont nehezen tudtak tértnyerést elérni, és ekkorra már elkezdett az észak-koreai csapatokkal szövetséges kínai hadsereg beszivárogni a határfolyón túlra, többezres létszámban, a kínai gyalogság pedig nemsokára harcérinkezésbe lépett az ENSZ csapatokkal, egyelőre csak találkozó harcok erejéig.⁸

November 24-én, a konfliktus befejezésének reményével, MacArthur tábornok parancsot adott a végső előre törésre, de ez kudarcba fulladt, mivel a kínai haderő az észak-koreai csapatokkal együtt, kb 350 ezer fős létszámmal, visszaverte a támadást majd elkezdte viaszorítani az egyesült ENSZ csapatokat, akik most már 250 ezer fő alatti létszámban álltak fel. November 28-án az amerikai csapatok visszavonulási parancsot kaptak, viszont egyes kínai csapatok a visszavonulási útvonalon foglaltak állást, elvágással fenyegetve az ENSZ csapatokat, akik a visszavonulást csak veszteségek árán tudták végrehajtani, mind emberanyagban mind hadfelszerelésben.

Az ENSZ csapatok nem voltak felkészülve a koreai tél viszontagságaira, így számos egységüket vesztették el, a fagy sérülések szinte minden katonánál általánosak voltak, számos ENSZ katona halt fagyhalált. A teljes ENSZ haderőt viaszorították Dél-Korea területére, a

⁸ Grant, R.G.: Csata: A fegyveres küzdelem 5000 éves története. Budapest: M-érték kiadó, 2006

visszavonulás méretét és súlyosságát érzékelteti az, hogy az amerikai X. hadtestet tengeri úton kellett evakuálni és Puszanba visszavonni.

Az ENSZ csapatok vereséget szenvedtek, és veszteségeiket pótolni nem tudván, egyre inkább visszaszorultak, a félsziget teljes területén. 1951 januárjában az észak-koreai-kínai offenzíva Szöültől délre vetette vissza a szövetséges csapatokat, így az Amerikai Egyesült Államok több lehetőséget fontolóra vett, közte hadereje teljes kivonását a félszigetről, illetve a stratégiai atomcsapás lehetőségét a kínaiak ellen (!).

Miután Walton Walker tábornok autóbalesetben 1950 karácsonyán életét veszttette, utódának Matthew B. Ridgway tábornokot nevezte ki Truman elnök, aki a 38. szélességi kör vonalában szilárd védelmi vonalat állított fel, a keletitől a nyugati partig, majd offenzívát indított a Han-folyó mentén, melynek célja a kínai csapatok visszaszorítása. A hadművelet január 25-étől a THUNDERBOLT nevet kapta, ennek folytatása a KILLER hadművelet lett. A RIPPER hadművelet keretében az amerikai csapatok átkeltek a Han-folyón, és március 14-én visszafoglalták Szöült. Ridgway tábornok a hadműveletek alatt, kímélve az emberanyagot, ami a kínaiak „emberhullám” támadásai alatt elveszett volna, tüzérségi és légibombázással kötötte le az ellenséget, ezzel óriási veszteségeket okozva a kommunista erőeknek, ezért a hadműveletek összessége „Ridgway hűsadarálója” néven híresedett el, mivel a kínai hadsereg közel félmillió támadó serege 300-400 ezer fő veszteséget szenvedett el.⁹

Áprilisban a teljes ENSZ haderő parancsnokságát Ridgway tábornok vette át, mivel MacArthur tábornok még elnöki nyomásra sem volt hajlandó a Kína elleni közvetlen támadás lehetőségét elvetni.

A kínai csapatok nagy létszámú támadásainak ellenére az ENSZ csapatok képesek voltak kiszorítani a kommunista erőket Dél-Korea teljes területéről, május 21-ére az eredeti határra vetették vissza az ellenséget.

A Szovjetunió időközben megszüntette bojkottját az ENSZ-szel szemben így június 23-án a szovjet delegátus tűzszüneti tárgyalásokra tett javaslatot. Ezt az amerikai fél június 30-án elfogadta, és az észak-koreai-kínai fél július 1-én szintén kijelentette, hogy készek a tárgyalások megkezdésére.

A tárgyalások többször is megszakadtak, és megváltozott helyszínen folytak, mivel különböző, a semleges zónát érintő fegyveres incidensek mindkét fél érdekeit sértették. 1951

⁹ <http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/mil/korea/kronologia.html>

decemberében a RATCATCHER hadművelet zajlott az észak-koreai gerilla tevékenység felszámolása érdekében, Dél-Korea nyugati partja mentén.¹⁰

1952 januárjában a két oldal hadifoglyainak kölcsönös cseréjéről szóló indítványokat az északiak elutasították, majd februárban biológia fegyver bevetésével vádolták meg az ENSZ csapatokat.

A határ mentén újra gyakorivá váltak a találkozó harcok, bár hevességük közel sem haladta meg, az eddigieket. Rigdway tábornokot leváltották, utóda Mark Clark lett. Az ENSZ légierije folyamatosan támadta a Jalu folyó határvidékén lévő erőműveket és ipari létesítményeket.

November 4-én Dwight D. Esienhower lett az USA új elnöke, aki december 5-8-ig látogatást tett Dél-Koreában, majd elnöki beiktatását követően, 1953. január 20-án, az ENSZ csapatok főparancsnoka lett.

A hadifoglyok cseréjére a LITTLE SWITCH és BIG SWITCH hadműveletekben került sor, amibe belezavart a kínaiak utolsó támadása július 13-20 között. Július 27-én aláírták a fegyverszüneti megállapodást, ami rögzítette a máig hivatalos határokat. Szeptember 6-án fejeződött be a hadifoglyok teljes cseréje.¹¹

4.1. Harci eszközök és fegyverrendszerek a koreai háborúban

A koreai háború számos modern harci eszköz teszt terepe volt, ellenben mégsem sorolhatjuk a modern háborúk közé, mivel nem voltak főbb újszerű vonásai. A második világháborúban ezeket a harceszközöket, és hadászati technikákat már alkalmazták, itt az általános alkalmazása hatott újszerűen.

A hadszíntéren, főleg a második világháborúban használt fegyverekkel vívták a harcokat, mivel a háborúból jelentős készletek maradtak a félsziget területén, szovjet és amerikai harceszközök egyaránt. Az észak-koreai hadsereg a Szovjetunióval való baráti kapcsolata miatt rengeteg orosz eredetű harceszközzel rendelkezett, többek közt harckocsikkal, repülő eszközökkel, és gyalogsági kézi támadó fegyverekkel. A kínai hadsereg szintén szovjet eredetű harceszközökkel volt felszerelve, és nagy készleteket halmoztak fel. A Szovjetunió nemcsak a fölös készleteiből adott át jelentős mennyiséget a kommunista erőeknek, hanem

¹⁰ Ignáth Éva: Douglas MacArthur tábornok felmentése. 1951. 04.11.

http://www.grotius.hu/doc/pub/RZFOEB/2010_45_ignath_eva_%20macarthur_1951.04.11..pdf

¹¹ <http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/mil/korea/kronologia.html>

felszerelte a legmodernebb harceszközeivel is, ezek között a legújabb Mig-15-ös vadászgépekkel. Jelentős számú önkéntest és kiképző tisztet küldtek segítségül szövetségeseknek, akik így hatékonyan tudták felvenni a harcot az ENSZ csapatok légierijével. Az Észak-koreai csapatok légi bázisai a Jalu-folyó mentén helyezkedtek el, ezeken a reptereken állomásoztak a legkorszerűbb eszközeik, így ezeket az amerikaiak nem tudták elpusztítani, a Kínával való közvetlen konfliktus veszélye miatt.

Az ENSZ csapatok fegyverzete változó volt, mert a hadviselő országok általában saját fegyverrendszerrel rendelkeztek, így a háború korai szakaszában az utánpótlás megoldása nehéz volt. Emiatt nagyrészt amerikai fegyverezettel voltak felszerelve, de megtalálható volt soraikban brit, és belga eszközökkel felszerelt egység is. Harcjárművek terén az amerikai eredetű eszközök voltak a leggyakoribbak, de számos brit harckocsi, teherszállító jármű, és tüzérségi eszköz is megtalálható volt.

Az ENSZ csapatok soraiban is fellelhető volt az akkor legmodernebb amerikai sugárhajtású vadászgép, az F-86 Sabre jó néhány példánya. Ezeket a hadsereg pilótái repülték, és harcértékük megegyezett a szovjet Míg-ekével, viszont könnyebb fegyverezettel repültek, ez néha komoly problémát jelentett, mivel az orosz eredetű gépek nagyobb kaliberű gépágyúkkal voltak felszerelve, az amerikai gépek fedélzeti fegyvereihez képest, és lőszer javadalmazásuk is nagyobb volt.¹²

Az amerikai haditengerészetnél szintén rendszeresítve voltak sugárhajtású vadászgépek, XF-84 Panter típusúak, amelyek eredményesen tudták támogatni a szárazföldi csapatok hadműveleteit, viszont a Míg-eknek nem voltak egyenértékű ellenfelei. A haditengerészet pilótái jobban voltak kiképezve a szovjet illetve az észak-koreai pilótáknál, így számos légi győzelmet arattak felettük. A haditengerészet pilótáihoz kötődik több közvetlen harcérinkezés a szovjet légierővel, mivel számos tévesen értelmezett rádióutasítás keringett az éterben, mindkét fél erőteljes elektronikai zavarása, és üzenet elfogásra tett próbálkozása miatt.¹³

1950. október 4-én a haditengerészet pilótái lelőtték egy szovjet Tupoljev Tu-2-es bombázót, ami épp az amerikai haditengerészet hajóit készült megtámadni.¹⁴ Az azonosítás egyértelmű volt, a gép szovjet felségjelzéseket viselt, és a gép farok lövésze nyitott tüzet a gép elfogására készülő amerikai gépekre, amelyek ezután azt lelőtték. A szovjet legénység egyedüli túlélője, aki eszméletlen volt, a tengerből való kimentése után nem sokkal meghalt. Nem ez volt az

¹² Donald, David – Lake, John (szerk.) Katonai repülőgépek enciklopédiája. Pécs: Alexandra Kiadó, 2002.

¹³ Horváth Zoltán: Tengerészkék párdúcok. Aranyas, 2008. 11. szám

¹⁴ Horváth Zoltán: Tengerészkék párdúcok. Aranyas, 2008. 11. szám 62.o.

egyedüli incidens. Novemberben a vlagyivosztoki szovjet haditengerészeti és légi támaszponttól, 80-100 kilométer távolságban ütközet zajlott le a szovjet és amerikai vadászgépek között, amiből a haditengerészet pilótái kerültek ki győztesen. Bebizonyosodott, hogy a szovjet pilóták kiképzése közel sem olyan alapos, mint a haditengerészeti pilótáké.

A harcokról az ENSZ Biztonsági Tanácsának ülésein nem esett szó, viszont Washington és Moszkva között számos üzenetváltás zajlott le a megtörtént eseményekről, amit meg nem történté nyilvánítottak, de később kiszivárgott az észak-koreai hírszerzés hanyagsága miatt.

A koreai-háborúban nem vetettek be atomfegyvert, azonban a kínai segítséggel meginduló ellenoffenzívák miatt a harcászati atomcsapás lehetősége felmerült, légi úton való végrehajtással. Végül a tervet elvetették.¹⁵

¹⁵Ignáth Éva: A koreai katonai fegyverszüneti egyezmény, 1953. 07. 27.
http://www.grotius.hu/doc/pub/WHNYSJ/2010_46_ignath_eva_1953.07.27..pdf

5. A fegyverkezési verseny elindul

„Én vagyok a halál, világok pusztítója”¹⁶

1949. augusztus 29-én megtört az amerikaiak atommonopóliuma, a szovjet vezetés végre hajtotta első kísérleti atom robbantását. A bomba, kódnevén RDSZ-1 es, a hirosimai atombomba másolata volt, hatóerejében közel megegyező. Az amerikai vezetést és a közvéleményt sokkolta a szovjet atomfegyver megjelenése, így saját atomprogramjukba még több energiát feltettek bele, hogy fölényüket meg őrizhessék.

A fegyverkezési versenyt, az ideiglenes fölény átalakítása állandó fölénné, illetve annak megtartásáért vívott küzdelem jellemzi a második világháború vége óta. Ez a törekvés, ez a küzdelem jut kifejezésre, a nukleáris tömegpusztító fegyverek fejlesztésben, stratégiák felállításban, Hirosima után, a hagyományos fegyverek fejlesztésének versenye visszatükröződik a nukleáris fegyverkezésben.

A második világháború után, az atom fegyverkezés legfőbb célja az volt, hogy minél nagyobb hatóerejű, és kisebb méretű fegyvert állítsanak elő, a legrövidebb idő alatt, állva versenyt, és az esteleges fölényt megtarthassák. A fejlődés vitathatatlan a nukleáris robbanó töltetek terén, a hirosimai atombomba 13,5 kilotonnás (13500 tonna TNT, trinitro-toulol) hatóerejéhez viszonyítva, az 50 es években előállított bombák elérték az egymillió kilotonna hatóerőt is.

Az USA atom monopóliuma megtört 1949-ben, de a Szovjetunió hatalmas lemaradásban volt, az amerikai félhez képest, mind a robbanó fejek számában, mind a minőségükben. Hordozó eszközöket tekintve mindkét fél fejlesztette azok arzenálját, itt az USA fölényt tudott felmutatni, nagysebességű bombázókkal, közepes és nagy hatótávolságú rakétákat, ezzel szemben a Szovjetunió stratégiahordozó eszközei elavultak voltak, Tu(Tupoljev)-4 es bombázók, és korlátozott hatótávolságú rakétákat tudott felmutatni, amik az amerikai eszközök másolatai voltak, vagy a zsákmányolt világháborús német V-2-es rakéták másolatai, és fejlettebb változatai.¹⁷

Az USA a totális fölény elvét alkalmazta, mivel több száz atombombát birtokolt, amikor a szovjet atomfegyvereket elkezdtek sorozatban elő állítani. Ez az elv a totális megtorlás stratégiája volt, ami az amerikai nézőpont szerint a nukleáris arzenál bevetését jelentette, ha

¹⁶ Julius Robert Oppenheimer idézete, a Bahgavad-gítából, a Trinity-teszt idején, 1945. július 16.

¹⁷ Tóth László: Hirosimától a genfi tárgyalásokig. Néhány mozzanat a nukleáris stratégiák történetéből.
http://adattar.vmmi.org/cikkek/2468/letunk_1982.01_15_toth_laszlo.pdf

az USA vitális érdekeit sérülés vagy támadás éri. Az nukleáris fegyverek bevetésével való fenyegetőzés a hidegháború 50-es éveiben általános magatartásformává vált, a koreai háború idején, Dulles amerikai külügyminiszter, a kínai offenzív műveletek megállításáért, kilátásba helyezte az atomfegyverek bevetését. Ebben a gondolatsorban már megfogalmazódott egy korlátozott atomháború koncepciója, a másik fél tehetetlenségére alapozva, mivel nem birtokol ellencsapáshoz megfelelő eszközt, így a nukleáris arzenál bevetésével térdre kényszeríthető, és elfogadja feltétel nélkül, a győztes fél követeléseit, tartva a további stratégiai atomcsapásoktól.

A szovjet atomprogram fejlődése a lemaradás behozására volt beállítva, így az amerikaiak előtt a fejlődés nyitva volt, új fegyverek, technológiák kipróbálására. A szovjet doktrína, mihelyt elegendő bevethető atomfegyverrel rendelkezett az amerikai stratégiát követve ugyanezt a magatartásformát követte. A hidrogénbomba kifejlesztése gyorsan haladt, de az USA atomprogramjával egyetemben, a szovjet atomprogram is igyekezett felzárkózni, így a gomba felhők feltűnése a Csendes óceán szigetein, és szibériai tajgán egyre gyakoribbá és megszokottá váltak. A svéd SIPRI nemzetközi kutató intézet szerint, a két atomnagyhatalom közel ezer kísérleti robbantást hajtott végre Hiroshima után, heti rendszerességgel. Az új termonukleáris fegyver kifejlesztése gyorsan haladt, és az amerikai után egy évvel az oroszok is felrobbantották a saját hidrogénbombájukat, ezzel sokkolva a NATO vezetését, és nyilvánvalóvá téve azt, hogy a szovjet atomprogram állja a versenyt, és egyenrangú vetélytárs.¹⁸

¹⁸ <http://www.fas.org/irp/offdocs/nsc-hst/nsc-68-cr.htm>

6. Harcok a Földközi-tenger medencéjében, az arab-izraeli konfliktus és mozgatói a hátérben

Az a döntés, amivel a volt brit palesztinai mandátum területből 1948-ban megalkották a független zsidó államot, öt nagyobb háborúhoz vezetett a térségben, azon kívül a saját hazájuk megteremtéséért küzdő palesztin arabok a mai napig tartó fegyveres felkeléséhez. A zsidók és arabok közötti állandó konfliktus közel 65 éve állandó háborús helyzetet állított fel, ami ahhoz vezetett, hogy a világon napjainkban is, a legfelkészültebb hadseregekhez tartoznak az izraeli és a vele konfliktusban álló arab államok hadseregei. Így ideális terep bármilyen új fegyverrendszer kipróbálásához, már amennyiben a küzdő felek bármelyike megvásárolja annak licensz, és gyártási jogát, vagy nagyobb mennyiséget az adott eszközből, és annak megfelelő egyen harcértékű riválisából. Kevés az esélye a megbékülésnek, vagy akár a konfliktus enyhülésének, mivel az arabok zsidók ellen való gyűlölködése állandó, és általános Szíriában, Jordániában és Egyiptomban is, és mindkét oldal vétett olyan mértékű hibákat, amit elfedni egyszerűen lehetetlen a közeljövőben.

A hidegháború idején, két nagy jelentőségű konfliktus zajlott le, amiben mind az Egyesült Államok, mind a Szovjetunió jelentős háttértámogatást nyújtott, és jelentős szerepet kapott abban a világpolitikailag is fontos játszmában, ami felelős volt a szemben álló államok mai viszonyainak kialakulásáért. Az hogy jelentős háttértámogatást nyújtottak a szemben álló feleknek, tagadhatatlan, mivel a korabeli sajtó, és média képein a harci eszközök amerikai vagy szovjet eredete nyilvánvaló, és megcáfolhatatlan, mert ilyen nagyságú és erejű haderő felállítása támogatás nélkül lehetetlen lett volna, ráadásul az ott bevetett modern eszközöket csak a két vezető superhatalom volt képes nagy mennyiségben előállítani.¹⁹

A térségben lévő tömegpusztító és nukleáris fegyverek származása bizonytalan, mert egyik állam, illetve állam jogutódja sem hajlandó elismerni a mai napig, hogy szállított-e atom-; illetve tömegpusztító harci eszközöket az adott állam területére, vagy fegyveres erői számára.²⁰

¹⁹ Grant, R.G.: Csata: A fegyveres küzdelem 5000 éves története. Budapest: M-érték kiadó, 2006.

²⁰ Chant, Chris: Harckocsik. Budapest: Zrínyi kiadó, 2005.

6.1. A szuezi válság

A Mediterráneumban a nagyhatalmi érdekek mindig jelentős szerepet játszottak, több mint 250 éve. A Szuezi-csatorna felépítése egy francia-angol összefogás eredménye, aminek fő célja a tengeri kereskedelem megkönnyítése volt, és egy rövidebb átjáró megnyitása a Távol-Kelet felé. 1882 óta az Egyesült Királyság tartotta felügyelete alatt Egyiptomot, így a csatorna megépítése is a felügyelete alatt zajlott, a csatorna megépítéshez szükséges összeget a francia tőkések biztosították. 1936-ban a brit vezetés, szerződésben erősítette meg a csatorna feletti felügyeletre szóló kizárólagos jogát, így a Földközi-tenger medencéjéből nyíló legfontosabb átjáró is brit gyarmati fennhatóság alá került. A csatorna tulajdonjogának problémája, az egyiptomi forradalmi törekvéseknek köszönhetően, 1951-ben kezdődtek, ugyanis az egyiptomi kormányzat felmondta a szerződést, amiben a britek rendelkeznek a csatorna kizárólagos tulajdonjogával. 1952-ben az egyiptomi forradalmárok, Mohamed Neguib és Abdul Gabal El Nasszer vezetésével megdöntik az addig uralkodó, Faruk király hatalmát, így Egyiptom köztársasággá vált.

Nasszer nagyléptékű reformokat vezetett be Egyiptomban, az ország felzárkóztatásának céljából. Politikájában nyitott minden nagyhatalom felé, így potenciális szövetséges jelöltként kezelte a NATO, de a Varsói Szövetség is. A két superhatalom rendkívül fontosnak tartotta a baráti viszony fenntartását, és azt, hogy Nasszer kinek a segítségével fogja ipari és mezőgazdasági reformjait végrehajtani. Az USA, megígérte a támogatását az asszuáni duzzasztógát felépítéshez, viszont Eisenhower elnöknek nem nyerte el tetszését Nasszer külpolitikai manőverezése, így ezt megtagadta miután Nasszer reform útján bevezette az egy párt rendszert, és keleti orientációjú politikát folytatott. Csehszlovákiával nagy összegű fegyver szállítmányra kötött összeget az egyiptomi hadsereg modernizálásra, elismerte a kommunista Kínát 1956-ban (a nyugatiak véleménye szerint csak a Tajvan szigetére menekült kormányzat volt legitim).²¹

Eisenhower elnök lépésére, miután a gátépítést nem finanszírozta az USA, az egyiptomi vezetés, más eszközökhöz folyamodott, hogy a gátat felépíthesse, amely a mezőgazdasági reformtervekben elengedhetetlen szerepet játszott. 1956. július 26-án, Nasszer elnök bejelentette a csatorna államosítását. Ez az egész világban megdöbbenést keltett, a legnagyobb kárt Franciaország szenvedte el, mivel az éppen éledő antikolonaista mozgalmak

²¹ Tarján M. Tamás: 1957. április 24. Véget ér a szuezi válság
http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1957_aprilis_24_veget_er_a_szuezi_valslag/

erőre kaptak Algériában, ami akkor még francia gyarmati fennhatóság alatt állt. A csatorna részvényeseinek kártérítést ajánlott fel az arab állam, azonban a francia és brit hegemonia sérülését nem lehetett semmiféle kártérítéssel helyre állítani, így a katonai beavatkozás mellett döntöttek az érintet hatalmak.

Az angol és francia szövetségesek Izrael személyében találták meg szövetségesüket, így a beavatkozás lehetőségnek minden akadálya megszűnt. Titkos megállapodást kötöttek az állammal, Egyiptom megtámadására, cserébe a zsidó állam a francia kormánytól hozzájuthatott bizonyos atomtechnológiákhoz, és támogatáshoz egy izraeli atomlétesítmény létrehozásához. Az egyezséget betartva Izrael megtámadta Egyiptomot, 1956. október 29-én, elfoglalta a Sínai-félszigetet, amihez két nappal később csatlakozott az angol-francia koalíciós haderő. A csatornát az egyiptomi vezetés nem volt hajlandó átadni, sem a megszállási övezetet kiüríteni, ezt segítette, hogy számos nemzetközi szervezet beavatkozott a konfliktusba, és hogy az Egyesült Államok nem támogatta a háborút, és Eisenhower elnök sem, választási kampánya miatt.

A brit vezetés nem tudott hitelt szerezni a csatorna visszavásárlására, az amerikai közbenjárásnak köszönhetően, ez súlyos következményekkel járt a szigetország számára, a távol keleti tartományait nem tudta elérni, az Afrikát körbehajózó út pedig gazdaságtalan lett volna. Embargó lépett életbe, az olajra, és annak minden származékára, a britekre pedig jelentős nemzetközi nyomás kezdett nehezedni. Anthony Eden, a volt karrier diplomata brit miniszterelnök, fegyverszünetet kötött Nasszerral, és kilépett a szövetségből, 1956. november 6-án. Ezzel a lépéssel vége lett a háborúnak, az Egyesült Királyság és Franciaország evakuálta a csapatait. Hatalmas presztízs veszteséget okozott a két európai nagyhatalomnak, közvetlen következményként pedig egy antikolonális forradalmi hullámot indított meg, ami Algéria elvesztéséhez, és a gyarmatok függetlenedéséhez vezetett. Nasszer a pánarab törekvések szimbólumává vált, kitartó ellenállásának köszönhetően a térségben egyre jelentősebb politikai nagyhatalommá téve Egyiptomot, és a Szezi-csatornát is megtarthatta. Anthony Eden brit és Mlett francia miniszterelnök viszont távozott a posztjáról, egy vesztés háború terhével, a britek kapcsolata ideiglenesen megromlott az USA-val, politikai közbenjárásuk miatt.

A Szovjetunió hasznot húzott a szezi válsághelyzetből, mivel be sem kellett avatkoznia, leendő szövetségese kitartásának köszönhetően, és megszállt Közép-Kelet-Európán végigsöprő forradalmi hullám lekötötte, és így a világpolitika színpadáról is el tudott tűnni egy időre. Az asszuáni-gát, szovjet segítséggel épült meg, a kialakuló arab államoknak

jelentős segítséget nyújtott fegyveres harcaikban, a későbbi konfliktusok során, így szerevezve stabil szövetségeket.

6.2. A hatnapos háború

Egyiptomi nyomásra 1967 májusában kivonták az ENSZ-békefenntartókat a Sínai-félszigetről, amit az 1956-os Szezei-válság idején az izraeli szárazföldi erők egységei elfoglaltak, majd a béke megkötése után kivontak, a szerződésnek megfelelően. Az ENSZ-egységek kivonását követően, az egyiptomi hadsereg azonnal felújította Eliat város blokádját, amely még mindig Izrael egyetlen vörös-tengeri kikötője volt az Akabai-öbölben, amit már a Szezei-válság idején is blokád alatt tartottak.

A Gamal Abden-Nasszer egyiptomi elnök által szervezett arab szövetség együttműködő államai, Egyiptom, Jordánia, Szíria, és Irak a nagy arab egység létrehozása érdekében, elkötelezték magukat a háború mellett. A Szovjetunió nagy mennyiségű harci eszközzel szerelte fel az arab szövetségeket, abban a reményben, hogy ezzel a Földközi-tenger medencéjében nagyobb befolyásra tud szert tenni, és flotta támaszpontot létrehozni, a szovjet céloknak megfelelően közvetlen kijáráttal az Atlanti-óceánra. A szovjet forrásokból kapott harci eszközök mennyisége sokszorososan felülmúlta az izraeli hadsereg készleteit. Közel 2000 harckocsit, 700 korszerű repülőgépet, és a hadseregeik létszámának megfelelő mennyiségű kézi lőfegyvert birtokoltak az arab csapatok, akiknek összlétszáma meghaladta 364 ezer főt.

Ezzel szemben, az izraeli csapatok közel 800 harckocsit, 300 repülőeszközt tudtak szembe állítani, ezek főleg brit, francia eredetűek voltak, de számos egység volt amerikai fegyverekkel és eszközökkel felszerelve. A hadseregük létszáma 265 ezer fő volt, viszont a harci morál, és a motiváltság tekintetében az izraeli hadsereg nagy előnyt birtokolt az arab csapatokkal szemben.²²

A harcok Eliat blokád alá vétele után szinte azonnal megkezdődtek, az arab szövetségesek légierije összecsapott az izraeli légi egységekkel, Itt kiderült, hogy az arab pilóták nem kaptak megfelelő kiképzést a szovjet kiképző tisztektől, akik kevés időt szántak csak az arab pilóták repülési jártasságának növelésére. Így hiába voltak számszakilag az arab légi egységek fölényben, az izraeli pilóták jobb kiképzése, és a légi harcokban való nagyobb jártassága miatt, az arab szövetségesek légierije repülő eszközeinek közel 75%-át elvesztette a hadjárat első napján, jó részét még a földi harcállásaikban semmisítették meg az izraeli pilóták. Június

²² Grant, R.G.: Csata: A fegyveres küzdelem 5000 éves története. Budapest: M-érték kiadó, 2006.

5-én, mint az abszolút légi fölény birtokosa megkezdte az arab szárazföldi egységek zaklatását és bombázását, amelyek előre nyomultak a Sínai-félsziget északi felén.²³

Június 6-án reggel az izraeli szárazföldi csapatok megelőző csapást mértek a gyülekező hét egyiptomi hadosztály ellen, amiből kettő páncélos hadosztály volt. Az arab csapatok létszámfölénye ellenére az izraeli hadmozdulatok eredményesek voltak, az áttörés után kihasználva előnyüket a félsziget belseje felé törtek, ahol az egyiptomiak által kiépített Sínai-félszigeti erődrendszert több helyen elfoglalták és áttörték. A morálisan erősebb izraeli csapatok győzelme alapjaiban rendítette meg az egyiptomi fegyveres erőket.

Június 7-én a jordán csapatok ellen az izraeli ejtőernyősök egy hadosztálya sikeres támadást intézett, amivel véget vetett a napok óta tartó tüzérségi bombázásnak, elfoglalta Jeruzsálem városát, ezzel történelmi jelentőségű győzelmet aratott, majd a Jordán-folyón túlra szorította vissza, a támadó jordán hadosztályokat. Jordánia kudarcát belátva elsőként lépett ki a háborúból, és fogadta el az ENSZ fegyver- és tűzszüneti javaslatát.

Június 8-án sor került az írott történelem egyik legnagyobb páncélos és tank csatájára, amiben közel 1000 harckocsi vett részt. A Mitle-szorosban vívott ütközetet nagyságában csak a második világháború kurszki-csatája múlta felül, a harcok heveségét és intenzitását is tekintve. A szovjet harcjárművek technikai fölénye biztos volt, viszont a személyzet megfelelő kiképzésére ennél a fegyvernemnél sem jutott elég idő, így az izraeli páncélos csapatok kilométerről-kilométerre göngyölítették fel az arab csapatokat, és az izraeli légi egységek százszámra lötték ki a korszerű szovjet harckocsikat, rengeteget elfogva, hadizsákmányként vitték az izraeli vonalak mögé, ahol nem utolsó sorban amerikai szakértők vizsgálták végig az elfogott, jobb állapotú járműveket. Az egyiptomi harci morál összeomlott, az alakulatok megadták magukat, így Nasszer elnök elfogadta a fegyverszünetet, látva hadseregének összeomlását.²⁴

Szíria június 9-én újra indította a tüzérségi támadásokat, és a földrajzi előnyöket birtokolva, a nap jelentős részében jó eredménnyel alkalmazta. A szíriai bunker és erődrendszer jó kiépítettsége miatt, az izraeli csapatok súlyos harcokat vívtak, jelentős veszteségek voltak mindkét oldalon, de az izraeli csapatoknak sikerült a szíriai tüzérséget kivonni a harcokból.

Június 10-én a szíriai csapatok morálja, szövetségeseihez hasonlóan összeomlott, az izraeli heves ellenállás és állandó ellenlökések hatására, így az izraeli haderő megindította

²³ Kis J. Ervin: Egyiptom és Izrael repülő- és légvédelmi eszközei 1967-ben. I. rész. Haditechnika, 2008. 4. szám.

²⁴ Chant, Chris: Harckocsik. Budapest: Zrínyi kiadó, 2005.

hadoszlopait Damaszkusz felé, és 48 kilométer mélyen benyomult Szíria területére. Szíria fegyverszünetet kért, így este 6:30-ra a harcok véget értek.

Izrael a háború végére területét megduplázta, és jelentős határszakaszokat rövidített le, ez védelmi szempontból nagyon fontos tényező volt, azon kívül városait kivonta az ellenséges tűzéréség hatótávolságából, ezzel a civil lakosság élete sokkal biztonságosabbá vált, a közel 20 évnyi állandó szír tűzéréségi bombázás után. Győzelme rengeteg problémával járt, az arab államok továbbra sem ismerték el, és területi gyarapodásával közel 600 ezer palesztin került közigazgatása alá, ami az eddig is feszült belső helyzetét tovább nehezítette, a terrorizmus és megtorló akciók valószínűségével.²⁵

6.3. A Jóm kippúri háború

A hatnapos háború nem hozott eredményt Izrael számára, csak mélyítette a politikai, vallási, és elvi ellentéteket az arab államokkal szemben, amelyek továbbra sem voltak hajlandóak elismerni a zsidó államot még nemzetközi nyomásra sem. A fennálló ellentétek miatt, szinte biztos volt, hogy pár éven belül újabb háború fog a térségben kirobbanni, és intenzitásában nem fog alatta maradni az előző háborúban tapasztaltaknak. Az arabok egyesítése és a palesztin lakosság felszabadítása elsődleges cél volt az arab államok szövetségében, a szövetség vezetője ugyanúgy Egyiptom volt, mint a „Hat napos háború” idején. 1970-ben Egyiptom új elnöke, Anvar Szadat lett, aki a második világháború idején Egyiptom függetlenségéért harcolt a britek ellen. Emiatt börtönbe is került, majd szabadulása után politikai pályára lépve, tovább folytatta előde politikáját, azzal kiegészítve, hogy visszaszerzi az előző vesztes háborúban elvesztett területeket. A Szovjetunió kész volt pótolni arab szövetségese elvesztett haditechnikáját, egyben próbaterepként is használva annak területét. Az egyiptomi haderő általános korszerűsítésen esett keresztül, és bevezetésre került a szovjet hadi doktrína, ami a mai napig rányomja bélyegét az egyiptomi hadseregre. A Szovjetunióból tanácsadók, pilóták, kiképzőtisztek, és szakemberek érkeztek, hogy az arab csapatokat kellő képen kiképezzék az új eszközök használatára, így az akkor egyik legkorszerűbb vadászgép, a szovjet Mig-21 megfelelő kezelésére, amiből az egyiptomi légierő nagy mennyiséget, közel 500 darabot szerzett be, de rendszerben voltak korábbi típusok is. A szárazföldi erőket T-55-ös és T-62-es

²⁵ Kis J. Ervin: Egyiptom és Izrael repülő- és légvédelmi eszközei 1967-ben. II. rész. Haditechnika, 2008. 5. szám.

harckocsikkal szerelték fel, de nagyszámú páncélos felderítő és csapatszállító járművet is beszereztek. Az izraeli légierő fölényének megtörése érdekében, az egyiptomi légvédelem az akkor legkorszerűbb SA-2 és SA-6 légvédelmi rakéta rendszert szerezte be, ezek ütegeit határai mentén telepítette, páncélos erőinek védelme érdekében mobil légvédelmi eszközöket szerzett be. Egyiptom a Közel-Kelet legjelentősebb haderővel rendelkező államává vált, 700 db harci repülőgéppel, 2600 harckocsival rendelkezett, a szárazföldi erők 680 ezer főt voltak képesek mozgósítani.

Szíria, Egyiptomhoz hasonlóan helyreállította haderejét, szintén szovjet forrásokból, 400 korszerű harci repülőgéppel, és körülbelül 2000 harckocsival bővítette haderejét, valamint tüzérségi eszközöket, és légvédelmi rendszereket szerzett be. Katonai erejének megerősödésével, a nemzetközi tiltakozás ellenére újakezdte Izrael területének bombázását, retorziós következmény nélkül.

Izrael a hatnapos háborúban újabb jelentős számú palesztin közösséget vont közigazgatása alá, és így a belső etnikai problémáinak valószínűségét is. A terrorizmus veszélye valós fenyegetéssé vált, számos gépeltérítés történt, de a valódi pánikot és nemzetközi felháborodást az 1972-es müncheni olimpián történt merényletsorozat okozta, ahol 11 izraeli sportolót gyilkoltak meg arab terroristák. A történetek miatt, Izrael arab országokkal való feszült kapcsolata kezdett kiéleződni és ellenségesse válni, nyilvánvaló volt, hogy hamarosan fegyveres konfliktus fog kialakulni a Közel-Keleten.²⁶

Az arab tervek, egy meglepetésszerű támadást terveztek, október 6-ára, a zsidók egyik szent ünnepének, a jóm kippurnak, „az engesztelés ünnep”-ének idejére, ugyanis ezen az ünnepen általános munkaszüneti nap volt érvényben. Izraelben nem működtek a közhivatalok, a tömegközlekedés, az üzletek bezártak. Így a hadsereg mozgósítását is nehezebb volt elvégezni, így a harckészültséget is nehezebben lehetett elérni. Az arab támadásra fel lehetett volna készülni, de az izraeli hírszerzés hibát követett el, későn érzékelte a közelgő támadásra utaló jeleket.

Október 4-én, minden szovjet tanácsadó és hozzátartozója elhagyta Egyiptom területét, ellenben másnap a Szovjetunió szállítmányainak mennyiségét megduplázta, közben az arab hadseregeknél végrehajtották a mozgósítást, és felvonultak a tűzszüneti övezet határára. A szovjet állampolgárságú személyek kivonásának parancsa Moszkvából érkezett, a diplomáciai „semlegesség” látszólagos megtartása érdekében, így az ENSZ Biztonsági Tanácsában nem

²⁶ Serflek Szabolcs: Szentől szembe. Aranyas, 2010. 10. szám

lehetett nyíltan megvádolni a Szovjetuniót.²⁷ Az izraeli hírszerzésnél teljes káosz uralkodott, nem tudták megmondani mi történik a tűzszüneti sáv másik oldalán, és az izraeli csapatok mozgósítása kénkeserves lassúsággal haladt. Az izraeli kabinet ülésén, miniszterelnökük Golda Meir elvetette a hatnapos háború idején bevált megelőző légitámadás tervét, félve, hogy ezzel végleg kirobbantja a háborút. Más szempontból tekintve viszont így Izrael lett volna az agresszor, így nem számíthattak volna az Egyesült Államok támogatására.

1973. október 6-án délután lendültek az arab csapatok támadásba, a Sínai-félszigeten elsöpörve az izraeli védelmet, amit a teljes összeomlástól csak a gyors visszavonulás mentett meg. Szíria csapatai a Golán-fennsíkon lendültek támadásba, a kis létszámú izraeli védőegységeket nagy veszteségek árán szorítva vissza, számos páncélost elveszítve, ellenben az izraeli légi fölényt korszerű elhárító eszközeikkel megtörve. Október 7-én az izraeli légierő általános támadása meghiúsult, magas, 60%-os veszteséggel zárva az ütközetet, ami az arab csapatok hatékony légvédelmének tudható be. A Golán-fennsíkon az arab csapatok újabb nagyszámú harckocsi bevetésével újabb meghátrálásra kényszerítették az izraeli csapatokat, viszont nem használták ki harcászati előnyüket, az áttörés után passzívak maradtak, nem nyomultak keresztül az arcvonalon támadt réseken. Izrael ellentámadási kísérlete meghiúsult az egyiptomi páncélos erők ellen, és súlyos veszteségeket szenvedtek el, így defenzív pozíciót kellett elfoglalniuk. Az arab erők kezdeti sikereit nem követte általános előre nyomulás, ez pedig komoly harcászati hiba volt a szövetség részéről, mert így Izrael elfoglalásának lehetőségét elszalasztották.²⁸

A Szovjetunió, szövetségeseinek tehetetlenségét látva, újabb utánpótlást küldött Egyiptomba, így az arab offenzíva új lendületet nyert. Az amerikai hírszerzés, amely a saját szövetségese (!) felett végrehajtott felderítő repülés során olyan információkhoz jutott, hogy az izraeli védelem nukleáris töltetű ballisztikus rakétákat élesített és állított fel a frontvonal mögött, stratégiai atomcsapásra készülve, ami magában hordozta egy globális méretű konfliktus kirobbanásának veszélyét, egyben nyilvánvalóvá vált, hogy Izrael nukleáris fegyverrel rendelkezik. Ezeknek az eredete bizonytalan volt, titkosítási szintjük miatt nem is lehetett kikövetkeztetni, de valószínű volt, hogy saját készítésűek. Az Egyesült Államok, aki eddig elzárkózott a konfliktustól látszólag, elindította az erőegyensúly „helyreállítása” érdekében a NICKEL GRASS hadműveletet, aminek keretében több tízezer tonna hadianyagot jutatott el szövetségese hátszágába, így az izraeli védelem stabilizálta védvonalait. Az izraeli légierő

²⁷ Grant, R.G.: Csata: A fegyveres küzdelem 5000 éves története. Budapest: M-érték kiadó, 2006.

²⁸ Chant, Chris: Harckocsik. Budapest: Zrínyi kiadó, 2005.

újra ütőképessé vált, miután amerikai eredetű zavaró berendezésekkel szerelték fel gépeit, és 36 darab F-4 Phantom II vadászbombázó repülőgéppel bővült támadó ereje, ezzel képes volt az arab egységeket újra hatékonyan nyomás alá vonni.²⁹

Az arab csapatok, miután légvédelmi védőernyőjük hatósugara alól kiértek, az újból harcképes izraeli légierő erősödő támadásai miatt hátrálásra kényszerültek, majd október 16-án visszavonulásra kényszerültek, miután az izraeli kommandós csapatok semlegesítették légvédelmük közel 80%-át. Az izraeli haderők betörték a Sínai-félszigetre, egészen a Szuezi-csatornáig nyomulva előre, és ott a 3. egyiptomi hadsereget bekerítették. A Golán-fennsíkon ellentámadást hajtottak végre, ahol a szír haderő közel 900 harckocsiját elveszítve visszavonulásra kényszerült, ezek után az izraeli haderő újra betört Szíria területére, és 40 kilométer távolságra megközelítette Damaszkuszt. A konfliktusnak az ENSZ október 24-én életbe lépő tűzszünete vetett véget.

Izrael megvédte magát, az újból támadó arab szövetségesekkel szemben, viszont a háborús győzelme nem egyértelmű. A béketárgyalások eredményeként a konfliktus igazi győztese Egyiptom lett, aki 1978-ban a teljes Sínai-félszigetet vissza kapta, cserébe a szövetségesek közül egyedül elismerte Izraelt, mint legitim és létező államot, amiért a szövetség többi tagja elítélte. Izraelben így vesztes háborúként vonult be a köztudatba, és az ezért kirobbant általános tüntetés sorozat miatt a teljes kormány kabinetnek le kellett mondania, köztük Mose Dajan izraeli hadügyminiszternek, és Golde Meir miniszterelnöknek. Izrael, mint önálló szuverén állam fennmaradt, ellenben a mai napig tisztázatlan az, hogy érthette ilyen hirtelen támadás ennyire felkészületlenül, és hogy az Amerikai Egyesült Államok miért foglalt passzív álláspontot hosszú ideig, a konfliktus ideje alatt, feltétlenül támogatott szövetségesére kárára.

²⁹ Grant, R.G.: Csata: A fegyveres küzdelem 5000 éves története. Budapest: M-érték kiadó, 2006.

7. A kubai rakétaválság

Kuba, mint a Karib-tengeri térség legnagyobb szigete, mindig is jelentős szerepet játszott az amerikai kontinens felfedezése óta, kereskedelmi csomópontként és biztos támaszpontként. A sziget lakossága, az évszázadok alatt keveredett, az őslakos indiánok, a beletelepített fekete rabszolgák és a spanyol konkvisztádorok járultak ehhez hozzá.

Az Amerikai Egyesült Államok számára, Kuba mindig is fontos volt, védelem szempontjából, amit nagyon jól mutat, hogy 1898 óta, a spanyol-amerikai háború után, a sziget szabadságát korlátozta, és máig katonai és haditengerészeti bázist tart fenn a szigeten, Guantanamonál. Az amerikai érdekek a Platt-nyilatkozattal biztosítva voltak, azonban a szigetet az 50-es évektől nem tudta befolyása alatt tartani.

A szigeten az Egyesült Államok érdekeit Fulgencio Batista képviselte, aki diktátorként uralta a szigetet, azonban uralma megdöntésére számos kísérlet történt. 1953-ban a diktátor a forradalom egyik vezető személyét, Fidel Castrót őrizetbe vette és börtönbe záratta. 1955-ben amnesztiával szabadult, ahonnan Mexikóba ment, fegyvereseket toborozva, akik készek voltak megdönteni Batista hatalmát. 1956.december 2-án 81 emberrel szállt partra, de ezt a gyatra haderőt a kubai hadsereg szétverte, így Castro kénytelen volt bevenni magát néhány túlélővel a Sierra Madre hegységébe, köztük Ernesto „Che” Guevarával, aki a csapat orvosa volt. A Batista-ellenes erők folyamatosan erősítették Castro erőit, így gerilla hadmozdulatokat hajtott végre, kisebb járőrök és a Batista irányítás alatt álló erők ellen, állandó feszültséget generálva. Batista 1958-ban többször indított hadműveletet a Sierra megtisztítására, erőit azonban újra és újra szétszórták a gerilla hadviselést folytató Castro-csapatok. Az Egyesült Államok megvonta támogatását a lassan tehetetlenné váló diktátortól, akinek már zendülésekkel és lázadásokkal kellett megküzdenie, súlyosbítva a gerillák által végrehajtott szabotázs akciókkal. Batista 1959.január elsején elmenekült az országból, így Castro csapatai ellenállás nélkül foglalták el a városokat, így véve át a hatalmat Kuba felett.³⁰

Castro szocialista államot kezdett kiépíteni, így az USA-val való szembe kerülése elkerülhetetlen volt, az amerikai érdekeltségű vállalatok államosításánál ez be is következett, ami azonnali amerikai reakciót vont maga után. Kuba keleti orientációjú politikáját az USA vezetése veszélyesnek ítélte így meg kezdte a CIA segítségével a Kubai ellenállók, és menekültek kiképzését, és felkészítését a sziget visszafoglalására. Kennedy elnök 1961.

³⁰ Grant, R.G.: Csata: A fegyveres küzdelem 5000 éves története. Budapest: M-érték kiadó, 2006.

áprilisában engedélyt adott a támadásra, így a kubai emigránsok megkíséreltek partra szállni a Disznó-öbölben, amerikai B-26-os bombázók támogatásával. A próbálkozás kudarcot vallott, a partraszálló erőket Castro csapata szétverték, majd elfogták, bár az amerikai bombázón harcolók sikeresen a földhöz szegezték Castro légierijét, jelentős veszteséget okozva.

A támadás sikertelenségével az USA és a Szovjetunió kapcsolata mélypontra süllyedt, ezt tetézte a kubai erőteljesebb nyitás a Szovjetunió felé, amivel segítséget kért a Kreml vezetőitől, a sziget védelmére. Hruscsov, Sztálin utódja megígérte és meg tartotta ígérését, a stratégiai helyzet kedvező alakulásának reményében, ezzel válaszlépést is megfogalmazva, az USA törökországi és angliai támaszpontjainak létesítése ellen. Erre a lépésre a szovjet pártvezetés már régóta sürgette Hruscsovot és meglelégedéssel fogadta a Kubába telepítendő légvédelmi, és közép hatótávolságú föld-levegő rakéták telepítésének tervét. A szovjet vezetés „hajóhidat” hozott létre így a válságot megelőző hónapokban szovjet katonai tanácsadók, magas rangú tisztek, valamint hadianyagot szállító hajó érkezett a szigetre. Az USA felderítése hamar érzékelte a veszélyt, ellenben az egyik legnagyobb felderítési kudarc az USA történetében, ugyanis sem Kennedey elnök, sem Robert MacNamara amerikai külügyminiszter nem érzékelte valós fenyegetésként, és az abszolút fölény tudatában nem számoltak vele, hogy a szovjet vezetés, egy ilyen provokatív lépésre szánná rá magát.

A kialakuló konfliktus, kézzel fogható távolságba hozta, egy globális nukleáris háború lehetőségét, a III. világháború kitörését, ami egész világ pusztulásával fenyegetett. Az amerikai felderítés, szeptember 27-én jelentette, hogy Kubában nukleáris robbanó töltetek vannak, október 14-én pedig felfedezték a szovjet mintára épült indító silókat, föld-levegő rakétákkal, köztük R-12 Dvina eszközökkel, amik már képesek voltak több ezer kilométer távolságban lévő amerikai városokra is csapást mérni. A hidegháború legforróbb időszaka következett, lelepleződtek a szovjet-kubai tervek, mert így már nem csak megvédeni volt képes magát, hanem csapást mérni akár Washington D.C.-re is.³¹

Az amerikai vezetés hátrányba került a karibi térségben, ezt megváltoztatni nem tudván, a katonai vezetés a fegyveres beavatkozás mellett foglalt állást, Kennedey elnök azonban megőrizte hidegvérét, és a békés megoldás mellett foglalt állást, rettegve egy nukleáris háború kitörésétől. Október 21-én tájékoztatta az Egyesült Királyságot, majd a NATO-t, és az egész világot a kialakult helyzetről, majd az amerikai televíziózás történetében egyedülálló beszéddel igyekezett megnyugtatni a pattanásig feszült amerikai lakosságot. Október 22-én az

³¹ Tarján M. Tamás: 1962. október 14. A kubai rakétaválság kezdete
http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1962_oktober_14_a_kubai_raketavalsag_kezde/

US. NAVY Kuba körül 500 kilométeres sugarú körben tengeri blokádot alakított ki, megakadályozva minden további fegyver szállítmány bejutását a szigetre. Ennek megsértése „casus belli” lett volna, így a szemben álló felek kénytelenek voltak kommunikációt kezdeni, egymás között, majd az ENSZ-ben is. A párbeszéd a várakozásoknak megfelelően vádaskodással indultak, végül mindkét fél hajlandó volt engedményeket tenni, így a hidegháború legforróbb pontját felválthatta az „olvadás” időszaka, ebben jelentős szerepet játszott Kennedy és Hruscsov távirat, illetve telefon beszélgetése, az akkor létrehozott „forró dróton”.

Október 26-án és 27-én a Szovjetunió, annak ellenére, hogy az állampárt vezetése tiltakozott ellene, felajánlotta rakéták leszerelését, cserébe, ha az USA nem avatkozik be többé Kuba kül- és bel politikájába, és leszereli törökországi és angliai támaszpontjait. Kennedy ezt elfogadta, október 28-án Hruscsov bejelentette a rakéták leszerelését, és elszállítását, ezzel a konfliktus véget ért.

8. A vietnami háború

Az 1960-as években az Egyesült Államok fokozatosan elkötelezte magát a dél-vietnami demokratikus kormány megvédésére, a kommunista gerillákkal és a velük szövetséges észak-vietnami reguláris erőkkel szemben. A térségben két kommunista hatalom, a Szovjetunió és Kína versengett a befolyásért, mind a két állam aktív támogatást nyújtott Észak-Vietnamnak, aki célként tűzte ki maga elé, hogy újra egyesíti Vietnামot, és egységes államot hoz létre. Ez a törekvés az első indokínai háború idején fogalmazódott meg, mikor a megszálló francia gyarmati erők fölött sikerült Dien Bien Phu-nál, 1954 tavaszán győzelmet aratni. Így a vietnami háborút második indokínai háborúként is lehet nevezni, de csak a közvetlen amerikai beavatkozás időszakát nevezik vietnami háborúnak, ami 1965-75-ig tartott.

Az amerikai politika eleinte nem tartotta szükségesnek katonai egységek küldését Vietnamba, mivel a francia gyarmati erők veresége után, amiben az USA aktív logisztikai és pénzügyi támogatást nyújtott, az országot a genfi tűzszüneti egyezmény meghozásánál, 1954.május 24-én két részre osztották, a határsávban pedig egy demilitarizált övezetet hoztak létre.

Az ország belpolitikai helyzete viszont korántsem volt stabilnak mondható, ezt súlyosbította, hogy az északi kommunista területekről folyamatosan érkeztek menekültek, az ottani diktatúra elől menekülve. Dél-Vietnamban a politikai hatalom ingatag volt, ezt az amerikaiak segítségével sikerült stabilizálni, de csak időszakosan. A választások alatt, agresszív hangvételű lejárató kampányok, csalások történtek, a kommunista veszély miatt sokszor inkább örökölték a hatalmat az éppen hatalmon lévő politikai vezető leszármazottjai. Miután többnyire nem működtek együtt az Egyesült Államokkal, le lettek mondatva, sőt egyes katonai puccsokat az Egyesült Államok támogatott, de ezzel csak tovább növelték az ország instabilitását. A különböző amerikai elnökök hivatali ideje alatt a háború támogatása változó volt. Viszont a katonai egységek száma évről évre nőtt, amit az amerikai tanácsadók mellé kirendeltek, így egy idő után, már nemcsak a dél-vietnami hadsereg kiképzésével foglalkoztak, hanem önálló műveleteket is végrehajtottak az amerikai egységek, és a velük szövetséges ausztrál, dél-koreai, újzélandi, thaiföldi, és fülöp-szigeteki haderők egységei.³²

A Szovjetunió és Kína aktív támogatása, az észak-vietnami egységes erőket sokkal ütőképesebbé tették, mint a déli területek egységeit. A lakosság túlnyomó része a Ho Shi Min féle kommunista berendezkedésű rendszer mellett volt, mivel a délen a kommunizmus

³² Grant, R.G.: Csata: A fegyveres küzdelem 5000 éves története. Budapest: M-érték kiadó, 2006

terjedését megakadályozandó, sokszor erőszakkal telepítették ki az embereket eredeti lakhelyükről. Ezek után mintafalvakba, vagy városba telepítették őket, ezzel csak fokozva az ellenséges érzelmeket, amit az is erősített, hogy Vietnamban a földtulajdon kérdése, az egyik legfontosabb volt, mivel megélhetési forrásként szolgált, azon kívül ezek jó része öröklött volt, generációról-generációra szállt, így ezt a vietnami emberek a gyökereiktől való elszakításként fogták fel. Azokat a földeket illetve a földeken álló házakat, lakóépületeket általában a kiköltöztetés után rögtön elpusztították, felgyújtották, sokszor a volt tulajdonos előtt. Így abszolút elfogadható reakció volt az emberektől, hogy meggyűlölték az idegeneket és a dél-vietnami rendszert és vezetőit.

A vietnami háború rendkívül sok áldozatot követelt mindkét oldalról, és ennek egyenes következménye volt, hogy az egyik fél előbb-utóbb ki fog lépni a konfliktusból és felveti a békés rendezés lehetőségét. A háborúban 58.336 amerikai katona, zöldsapkás, tengerészgyalogos, pilóta esett el, és közel 1 millió vietnami. Az amerikai közvélemény túl drágának és költségesnek találta a háborút, és rengeteg fiatal is elesett, a sorköteleesség mindenkire való kiterjesztése miatt.³³

A háborúnak 3 fő hadműveleti szakasza volt, de nagyon sok kisebb hadművelet is lezajlott, ezek jelentősége és hatékonysága viszont megkérdőjelezhető, mert ezeknél a műveleteknél nagyon sok mészárlás fordult elő, aminek a vietnami civil lakosság látta a legnagyobb kárát.

8.1. ROLLING THUNDER hadművelet

Ezt a hadműveletet az Egyesült Államok 1965. március 2-ától 1968. október 31-edikéig végezte. Fő célja Észak-Vietnam hadi és ipari körzeteinek a pusztítása volt, viszont a hadművelet vége felé, egyre többször vezényelték az amerikai bombázókat civil célpontok, nagyvárosok fölé, a lakosság harci szellemének megtörése érdekében. Ez nyilvánvalóan nem sikerült. Az amerikai csapásmerő eszközöknek itt komoly hiányosságai derültek ki, ugyanis a légvédelem és a vadászgépek is egyre nagyobb hatékonysággal védekeztek az agresszorok ellen, és az így elvesztett amerikai pilóták általában nem éltek túl a háborút, vagy pedig vietkong fogságba estek. Az amerikai precíziós csapások hatékonysága is megkérdőjelezhető volt, ugyanis csak a lézerbombák rendszeresítése után voltak képesek rövid idő alatt

³³ Diószegi Dusán: Növekvő veszteséglisták. Légi háború Vietnam felett. 4. rész. Aranysas, 2011. 5. szám

lokalizálni és semlegesíteni az adott problémát okozó ellenséges harceszközt, vagy hadi-, ipari létesítményt.³⁴

8.2. CEDAR FALLS hadművelet

A Cedar Falls hadműveletet a Saigonhoz közel, ún. „Vasháromszög” megtisztítására indították, az oda magukat mélységben berendezkedett kommunista erők ellen. A hadművelet végrehajtása nem volt teljesen sikeres, az amerikai záró egységek között nagyon sok Vietkong egység átcsúszott. A művelet sajátossága a helikopteres deszant csapatok és szárazföldi egységek együttműködése volt, Ben Suc falu elfoglalásáért. Harcérintkezésre kevés alkalommal került sor, a zóna átvizsgálása során a gerillák alagútrendszereit sorra semmisítették meg az amerikai alakulatok. A hadművelet 19 napja végül (1967. január 8-26) a falu lerombolásával végződött, illetve lakosságának kényszer áttelepítésével.³⁵

8.3. A Tet offenzíva

Az észak-vietnami vezetés, miután az amerikai és dél-vietnami haderőt eredményesen meggyengítette, és folyamatos zaklatásával harci moráljukat aláásta, offenzívát tervezett és indított a háború megnyerése és befejezése érdekében. Az észak-vietnami és a vietkong csapatok közel 1000 településen indítottak támadást az amerikai csapatok ellen, népfelkelést kirobbantva, mellyel az amerikaiak katonai és politikai erejét végérvényesen megrendítették Dél-Vietnamban. A kommunista csapatok 1968 januárjában gyűrűbe vonták, majd ostrom alá vették a Khe Sahn melletti amerikai tengerészgyalogos támaszpontot, ahol jelentős emberveszteséget szenvedtek el, de elérték céljukat. Az amerikai parancsnokság, félve egy Dien Bien Phu megismétlésétől, kiűritette és leromboltatta a támaszpontot, mivel nem látta értelmét fenntartásának, az állandó gerilla-támadások közepette. Több jelentős dél-vietnami városban, köztük Saigonban, Huéban fontos pozíciók kerültek a kommunista csapatok kezére. Saigonban, az amerikai nagykövetség ellen is közvetlen támadást kíséreltek meg, igaz sikertelenül, a teljes támadó vietkong szakasz elesett. Az offenzíva kezdeti sikereit annak köszönhetjük, hogy a kommunista csapatok a támadás idejét a Tet-ünnep (Hold-újév) idejére

³⁴ Serflek Szabolcs: Főszerepben az F-105-ös. Bevetések a vietnami háborúban. 3. rész. Aranyas, 2009. 10. szám.

³⁵ Grant, R.G.: Csata: A fegyveres küzdelem 5000 éves története. Budapest: M-érték kiadó, 2006.

szervezték, így a dél-vietnami csapatok jelentős része szabadságon volt. Az amerikai hadsereg és a Dél-vietnami csapatok azonban február közepétől szinte az összes elfoglalt várost visszaszerezték. A harcok a volt császári fővárosban, Huében voltak a leghevesebbek, itt a vietkong és az észak-vietnami csapatok a történelmi óváros területén heves ellenállást tanúsítottak, ezzel hatalmas kárt is okozva a történelmi emlékekben. Hue város egész területén tapasztalni lehetett a harcok hatását, a lakóházak és egyéb épületek közel 60%-a megsemmisült az utcaharcok, és a tüzérségi bombázás következtében, számos civil életét kioltva.³⁶

A Tet-offenzíva az észak-vietnami hadsereg és a vietkong csapatok teljes vereségével végződött, mert nyílt harcot vállaltak a gerilla harcmodor helyett, ezzel elvesztették a meglepetés előnyét, és a tapasztalt amerikai és dél-vietnami csapatok tüzerejüknek köszönhetően képesek voltak legyőzni őket. Azonban mégis elérte célját, mivel az amerikai közvélemény számára nyilvánvalóvá vált, hogy a háború nem nyerhető meg, és ez az elnökválasztási időszakban halálos erejű csapás volt az épp mandátum idejét töltő elnök számára, az akkori politikai légkörben. Johnson elnök március 31-én bejelentette, hogy tárgyalásokat kíván kezdeményezni Észak-Vietnammal, bár a titkos tárgyalások már évek óta zajlottak.

8.4. A húsvéti offenzíva

Johnson elnök mandátum idejének lejártá után, Nixon elnök az amerikai erők fokozatos kivonását és a harc beszüntetését ígérte, amit végre is hajtottak az amerikai csapatok 1973-ra, azonban az amerikai légierő bombázásai Nixon idején felülmúlták az addigi összes légicsapást, mind számban, mind nagyságukban. A dél-vietnami hadsereg átvette a harcok terhet, de egyelőre az amerikai légierő és haditengerészet még támogatást nyújtott, ami alatt a Rolling Thunder hadművelet folytatásaként újra bombázás alá helyezték az észak-vietnami infrastruktúra jelentős részét.

Az észak-vietnami hadsereg újabb nyílt támadást indított jelentős számú páncélos és tüzérségi támogatással, amivel az amerikai légierő támadásai ellenére egészen Huéig jutottak előre, ahol a megszilárdult dél-vietnami védelem megállította őket, azon kívül utánpótlási gondjaik jelentkeztek az amerikai bombázások miatt. Vereséget szenvedtek az észak-vietnami csapatok, de Dél-Vietnam területén jelentős számú egysége tartózkodott, amik kitartottak az

³⁶ Chant, Chris: Harckocsik. Budapest: Zrínyi kiadó, 2005.

Egyesült Államokkal megkötött Párizsi-béke megkötéséig, 1973. januárjáig. Ezek az alakulatok vonták 1975-ben egész Vietnamban ellenőrzésük alá, az áprilisban megtörtént teljes kapitulációig. Az amerikai civil lakosságot helikoptereken evakuálták a haditengerészet hajóira, 1975 végére az utolsó amerikai egység is, ami a volt nagykövetséget védte, elhagyta Vietnamban területét.³⁷

A vietnami háborúban elszenvedett amerikai vereség hatására, Az Egyesült Államok eltörölte a hadkötelezettséget, és kivonult az indokínai térség politikai életéből. A kommunista szuperhatalmak, a Szovjetunió és Kína, befolyást szerzett a térségben, viszont merőben különböző nézeteik miatt, egymással kezdtek versengésbe, ez felőrlte befolyásukat a térségben. A szovjet támogatás, amit az észak-vietnami csapatok kaptak, újabb konfrontáció volt a NATO és SEATO tagállamaival szemben, viszont az USA-ban uralkodó közhangulat miatt a Szovjetunióval szembeni jelentősebb retorzió nélkül. Az eredeti amerikai cél, hogy a kommunizmus térnyerését megakadályozzák az indokínai térségben, meghiúsult, a vietnami harcok miatt, Laoszban és Kambodzsában is harcok törtek ki, és ezekben az államokban győzött a kommunista forradalom. Vietnamban, igaz nagy áldozatok árán, de elérte célját, legyőzte a francia, és később a helyükre lépő amerikai csapatokat is, így független, és egységes államot tudott a kommunista vezetés létrehozni, erős szovjet és kínai baráti kapcsolatokkal.³⁸

³⁷ Diószegi Dusan: Kitüntetések és könnyek. Légiháború vietnamban felett. 12. rész. Aranyas, 2012. 4. szám

³⁸ Grant, R.G.: Csata: A fegyveres küzdelem 5000 éves története. Budapest: M-érték kiadó, 2006.

9. Összegzés

A hidegháború legjelentősebb „forró pontjai”, mint a koreai háború és vietnami háború, nyilvánvalóvá tették, hogy az amerikai csapatok nem legyőzhetetlenek, és komoly veszélyt jelent a hadvezetésre az Egyesült Államok belpolitikája, valamint az egyre erősödő korrupció. Ezek a háborúk komoly presztízsveszteséget okoztak, és a világ közvéleménye is semleges állást foglalt a bipoláris világ két szuperhatalma között, valamint növekvő nyugtalansággal szemlélte egy új kommunista, maoista szuperhatalom, Kína felemelkedését, aki bizonyította, hogy ha érdekei azt kívánják, hajlandó vállalni a fegyveres konfliktust is.

A nukleáris hadviselés veszélye kezdett elhalványulni, de megmaradt fenyegetésként, és az atomfegyver arzenállal rendelkező államok nem szerelték le eszközeiket. Ennek ellenére jelentős egyezmények születtek az atomcsendről, mivel a kísérleti atomrobbantások, jelentősen megváltoztatták egyes területek földrajzi adottságait és számos polgári személy kapott sugárfertőzést ezek miatt. A három fő atomhatalom, az Egyesült Királyság, az Egyesült Államok, és a Szovjetunió 1963-ban, valamint 1968-ban az atomcsend, illetve az atomsorompó egyezményeket írta alá, amiben a felszíni, tenger alatti és légköri atomrobbantásokat megtiltották, valamint egyezmény született arról, hogy nem segítenek más országokat abban, hogy saját atom arzenálra tegyenek szert. Az egyezményt 187 ország írta alá, azonban Kuba, Izrael, India és Pakisztán nem, így továbbra is fenntartva a veszélyt nukleáris háború kirobbanásához.

A hidegháború „legforróbb” éveit véget értek, erőegyensúly alakult ki, amit az elkövetkezendő időkben már sem a Szovjetunió, sem az USA nem bírt jelentősen megingatni. A fegyverkezési versenyek kimerítették az országok gazdaságát, amibe később a Szovjetunió várhatóan bele fog rokkanni, átadva a helyét más szuperhatalomnak.

A nukleáris hadviselés azonban egy mai napig élő fenyegetés, mivel a világhatalmi politika egyensúlyát döntően befolyásolja, ki rendelkezik atomfegyverrel, és annak fenntartásához, fejlesztéshez szükséges gazdasági háttérrel.

10. Felhasznált irodalom

- Chant, Chris: Harckocsik. Budapest: Zrínyi kiadó, 2005.
- Churchill, Winston S.: Nagy csaták. Budapest: Magyar könyvklub, 1999.
- Diószegi Dusán: Kitüntetések és könnyek. Légi háború Vietnam felett. 12. rész. Aranyas, 2012. 4. szám
- Diószegi Dusán: Növekvő veszteséglisták. Légi háború Vietnam felett. 4. rész. Aranyas, 2011. 5. szám
- Donald, David – Lake, John (szerk.) Katonai repülőgépek enciklopédiája. Pécs: Alexandra Kiadó, 2002.
- Grant, R.G.: Csaták: A fegyveres küzdelem 5000 éves története. Budapest: M-érték kiadó, 2006.
- Horváth Zoltán: Tengerészkék párdúcok. Aranyas, 2008. 11. szám
- Kis J. Ervin: Egyiptom és Izrael repülő- és légvédelmi eszközei 1967-ben. I. rész. Haditechnika, 2008. 4. szám.
- Kis J. Ervin: Egyiptom és Izrael repülő- és légvédelmi eszközei 1967-ben. II. rész. Haditechnika, 2008. 5. szám.
- Schuminszky Nándor: Korai szovjet rakéták. I. rész. Haditechnika 2004. 3. szám
- Serflek Szabolcs: Főszerepben az F-105-ös. Bevetések a vietnami háborúban. 3. rész. Aranyas, 2009. 10. szám.
- Serflek Szabolcs: Szemtől szembe. Aranyas, 2010. 10. szám

Internetes hivatkozások:

- Dr. Faludi Gábor: A biológiai fegyver és az ellene való védelem – biovédelem (orvosi) kérdései http://uni-nke.hu/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2011/faludi_gabor.pdf (Utolsó letöltés dátuma: 2015.01.07.)
- Horváth Jenő: Berlin-kérdés. http://www.grotius.hu/doc/pub/OHRCQR/2010_34_horvath_jeno_berlin-k%C3%A9rd%C3%A9s.pdf (Utolsó letöltés dátuma: 2015.01.07.)
- Ignáth Éva: A koreai katonai fegyverszüneti egyezmény, 1953. 07. 27. http://www.grotius.hu/doc/pub/WHNYSJ/2010_46_ignath_eva_1953.07.27..pdf (Utolsó letöltés dátuma: 2015.01.07.)

Ignáth Éva: Douglas MacArthur tábornok felmentése. 1951. 04.11.

http://www.grotius.hu/doc/pub/RZFOEB/2010_45_ignath_eva_%20macarthur_1951.04.11..pdf (Utolsó letöltés dátuma: 2015.01.07.)

Tarján M. Tamás: 1948. június 26. Légihíd létesül Nyugat-Berlin felett.

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1948_junius_26_legihid_letesul_nyugat_berlin_felett/ (Utolsó letöltés dátuma: 2015.01.07.)

Tarján Tamás: 1946. március 5. Churchill fultoni beszéde

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1946_marcius_5_churchill_fultoni_beszede/ (Utolsó letöltés dátuma: 2015.01.07.)

Tarján M. Tamás: 1957. április 24. Véget ér a szuezi válság

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1957_aprilis_24_veget_er_a_szuezi_val sag/ (Utolsó letöltés dátuma: 2015.01.07.)

Tarján M. Tamás: 1962. október 14. A kubai rakétaválság kezdete

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1962_oktober_14_a_kubai_raketavalsag_kezdete/ (Utolsó letöltés dátuma: 2015.01.07.)

Tóth László: Hirosimától a genfi tárgyalásokig. Néhány mozzanat a nukleáris stratégiák történetéből. http://adattar.vmmi.org/cikkek/2468/letunk_1982.01_15_toth_laszlo.pdf (Utolsó letöltés dátuma: 2015.01.07.)

<http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/mil/korea/kronologia.html> (Utolsó letöltés dátuma: 2015.01.07.)

<http://sg.hu/cikkek/43178/masodik-atomfegyverkezesi-verseny-iii-resz> (Utolsó letöltés dátuma: 2015.01.07.)

<http://www.fas.org/irp/offdocs/nsc-hst/nsc-68-cr.htm> (Utolsó letöltés dátuma: 2015.01.07.)